

BUDJET TASHKILOTLARIDA ISH HAQIDAN USHLANMALAR VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH

Haydarov Ozodjon Po'latjonovich
Toshkent shahar Mirzo Ulug'bek tumani
Bank-Moliya akademiyasi
1-bosqich magistratura tinglovchisi

Annotatsiya: Maqolada Budjet tashkilotlarida ish haqqidan ushlanmalar va ichki audit faoliyatining nazariy xamda amaliy jihatlari va byudjet tashkilotida ichki auditni samarali tashkil etish yo'llari, ichki auditni maqsadi va vazifalari, prinsiplari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: byudjet tashkiloti, davlat byudjeti, ichki audit, ichki audit xizmati, ichki auditorni sertifikatlash, ichki auditning xalqaro standartlari.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты удержаний из заработной платы и деятельности внутреннего аудита в бюджетных организациях, пути эффективной организации внутреннего аудита в бюджетных организациях, цели и задачи, принципы внутреннего аудита.

Ключевые слова: бюджетная организация, государственный бюджет, внутренний аудит, служба внутреннего аудита, аттестация внутреннего аудитора, международные стандарты внутреннего аудита.

Abstract: The article discusses the theoretical and practical aspects of salary deductions and internal audit activities in budgetary organizations, ways to effectively organize internal audit in budgetary organizations, goals and objectives, principles of internal audit.

Key words: budgetary organization, state budget, internal audit, internal audit service, certification of internal auditor, international standards of internal audit.

Respublikamiz oliy va o`rta maxsus o`quv yurtlarida berilayotgan iqtisodiy bilimlar ichida muhim o`rinlardan birini buxgalteriya hisobi va audit egallaydi. Buxgalteriya hisobi va audit mutaxassisligi bo`yicha ta`lim olayotgan talabalar uchun bu bilim sohalari alohida – alohida maxsus fanlar sifatida o`rgatiladi. Iqtisodiyot, menejment va marketing o`quv yo`nalishlarida ta`lim olayotgan talabalar uchun buxgalteriya hisobi va audit sohasidagi bilimlar davlat standartida ko`zda tutilgan «Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy taxlil va audit» nomli yagona fanning tarkibiga kiritilgan. E`tiborlaringizga havola etilayotgan darslik ushbu yagona fanning o`quv dasturiga muvofiq tayyorlangan, faqatgina u o`z ichiga buxgalteriya hisobi va auditga doir mavzularni olgan. Buxgalteriya hisobi maxsus fan sifatida olti asrdan beri o`qitilib kelinmoqda. Uning jamiyatda tutgan o`rni, metodologiyasi, tashkil etilishi bo`yicha juda

ko`p kitoblar yozilgan. Buxgalteriya hisobining ahamiyati to`g`risida «Quron»da, mashhur sarkorda bobomiz Amir Temur tuzuklarida, xattoki yozuvchi va shoirlarimiz asarlarida ham juda ajoyib fikrlar keltirilgan. Audit bizning mamalakatimiz uchun nisbatan yangi ilm sohasi, lekinda jahon mamalakatlari malakasida u bir yarim asrdan ko`p davrga to`g`ri keladigan tarixga ega. Ushbu yangi ilm sohasini respublikamizda rivojlantirish, iqtisodiyotimiz ravnaqi uchun zarur bo`lgan auditorlarni tayyorlash bugungi kunning dolzarb muammolaridan biridir. Prezidentimiz I. Karimov ushbu faoliyatga alohida e`tibor berib, «Tadbirkorlar manfaatini himoya qilishda auditorlik faoliyatining mavqeini yanada oshirish kerak», deb o`qtirgan edi

Byudjet tashkilotlarida ichki audit xizmati – tashkilotning faoliyatini me`yoriy hujjatlar asosida ichki hujjatlarni to`liqligi, qonunga muvofiqligi, tuzilgan hisobotlarning ishonchligini nazorat qiluvchi, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanib, byudjet mablag`larini samarali ishlatilishini baholash va uni takomillashtirish bo`yicha tavsiyalar beruvchi hamda byudjet jarayonini shaffofligini yanada oshirishni ta`minlovchi faoliyatdir.

Xalqaro amaliyotda ichki auditorlik tekshiruvlarini o`tkazish uslubiyotini va ichki auditning xalqaro standartlarini takomillashtirish hamda rivojlantirish bo`yicha ko`plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu tadqiqotlarda xo`jalik yurituvchi sub`ektlarning ichki audit xizmati faoliyatida ichki auditning xalqaro standartlaridan foydalanish xususiyatlari, belgilangan talablarga rioya qilish hamda respublikamizda amaliyotga joriy etishning afzalliklari o`rganilgan. Iqtisodiy rivojlangan davlatlar tajribasi va sohadagi ilmiy yutuqlarini tahlil etish shuni ko`rsatadiki, xo`jalik yurituvchi sub`ektlarda ichki audit faoliyatini muvofiqlashtiruvchi me`yoriy hujjatlarni xalqaro talablarga uyg`unlashtirish, ichki audit institutining faoliyat samaradorligini oshirish, samarali boshqaruv tizimini shakllantirish va investorlarni jalb etishda ichki audit xizmatining biznes risklarini pasaytirishga qaratilgan mavqeini oshirish muhim omil hisoblanadi.

O`zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko`lamli islohotlar ichki auditning nazariy va huquqiy asoslari, ichki audit xizmatini tashkil etish mexanizmlarini xalqaro standartlar talablari asosida takomillashtirish hamda ichki audit samaradorligini baholashning uslubiy asoslarini ishlab chiqishni talab qilmoqda. O`zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasida «xalqaro tajribani hisobga olgan holda korporativ huquqni rivojlantirish va korporativ boshqaruvning zamonaviy prinsiplarini joriy etish» muhim vazifalardan biri etib belgilangan. Mazkur vazifalarning bajarilishini ta`minlash ichki audit faoliyatini tartibga soluvchi me`yoriy-huquqiy tizimni xalqaro standartlarga mos ravishda rivojlantirish, xalqaro standartlar asosida ichki auditni tashkil etish va uni takomillashtirish bo`yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borishni taqozo etadi.

Byudjet tashkilotlarida ichki auditni tashkil etish bo'yicha hozirgi kunda ko'plab izlanishlar olib borilmoqda, ammo hali bu izlanish oxiriga yetmaganligi hamda bizning mamlakatimiz O'zbekiston Respublikasida bu tizim yangi bo'lganligi tufayli hali qaror va qonunlar to'liqligicha joriy etilmagan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ichki audit xizmati xodimlarini tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari" to'g'risidagi qarorida ichki auditning asosiy prinsiplari, vazifalari, sertifikatlash tizimi va boshqalar ko'rib chiqilgan. Mahalliy iqtisodchi olimlardan A.To'rayev o'z ilmiy izlanishlarida "ichki audit xizmati natijalaridan tashqi auditorlarning foydalanishi auditorlik tekshiruvi uchun sarflanadigan vaqt sarfini kamaytirish orqali auditorlik tashkilotida mehnat resurslariga bo'lgan xarajatlarni qisqartirish, shuningdek, auditorlik dalillarining yetariligi tamoyili asosida qo'shimcha dalillar olish imkonini beradi" deb ta'kidlagan.

REFERENCES:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 21 sentyabrdagi PF-5544-sonli «2019- 2021 yillarda O'zbekiston Respublikakini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi Farmoniga 1-ilova. (QHMMB, 22.09.2018 y., 06/18/5544/1951-son; 08.03.2019 y., 06/19/5687/2723-son).
2. To'rayev A.N. Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ichki auditni tashkil etish va uning uslubiyotini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent-2020
3. <https://na.theiia.org/membership/Pages/Membership.aspx>
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ichki audit xizmati xodimlarini tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 280-son qarori 05.05.2021.
5. "Byudjet hisobi va g'aznachilik ishi" kafedrasida "Byudjet tashkilotlarida ichki audit" UMK toshkent – 2022